

EKSTERNI SEKTOR

07

7.1. Platni bilans

Deficit na tekućem računu platnog bilansa u periodu januar – septembar 2024. godine iznosio je 776,86 miliona eura i bio je veći za 115,79% u odnosu na isti period prethodne godine (sa kojom su vršena sva poređenja u ovoj cjelini izvještaja). Zabilježeni deficit prvenstveno je rezultat rasta uvoza roba koji je praćen padom njihovog izvoza, zatim deficita na računu primarnog dohotka (gdje je u prethodnom periodu zabilježen suficit), te smanjenja suficita na računu usluga. Na finansijskom računu ostvaren je rast neto priliva kapitala što je rezultat rasta neto priliva na računu ostalih i direktnih investicija, kao i ostvarenog neto priliva na računu portfolio investicija, dok je u uporednom periodu po ovom osnovu zabilježen neto odliv.

Deficit na računu roba iznosio je 2.494,19 miliona eura i bio je za 11,82% veći u odnosu na uporedni period. Uvoz roba iznosio je 2.957,93 miliona eura i povećan je za 170,17 miliona eura ili 6,10%, najvećim dijelom zbog rasta uvoza drumskih vozila i električne energije. Istovremeno, ukupan izvoz roba iznosio je 463,74 miliona eura i smanjen je za 93,54 miliona eura ili 16,79%, u najvećoj mjeri kao rezultat smanjenja izvoza električne energije i obojenih metala.

Na računu usluga ostvaren je suficit u iznosu od 1.416,12 miliona eura i manji je za 3,84% u odnosu na uporedni period, prevashodno kao rezultat negativnih kretanja u sektoru usluga putovanja i turizma. Na računu usluga zabilježen je pad prihoda od 4,33%, kao i pad rashoda od 5,23%, što je rezultiralo smanjenjem ukupnog obima razmjene usluga za 4,57%, na nivo od 2.955,08 miliona eura.

Na računu primarnog dohotka zabilježen je deficit u iznosu od 17,02 miliona eura, dok je u uporednom periodu na ovom računu bio ostvaren suficit od 83,22 miliona eura. Ovakav ishod u trećem kvartalu 2024. godine rezultat je povećanja rashoda po osnovu isplaćenih dividendi, koji su iznosili 124,17 miliona eura i u najvećoj mjeri odnose se na finansijski sektor. Na računu sekundarnog dohotka ostvaren je suficit u iznosu od 318,24 miliona eura, što je za 1,18% više u odnosu na uporedni period, a rezultat je, najvećim dijelom, rasta priliva po osnovu ličnih transfera i ostalih tekućih transfera. Priliv po osnovu doznaka iznosio je 628,61 milion eura i bilježi rast od 6,12%.

Na finansijskom računu u posmatranom periodu neto priliv stranih direktnih investicija (SDI) iznosio je 372,58 miliona eura, što predstavlja povećanje od 18,76% u odnosu na uporedni period. To je rezultat rasta priliva po osnovu investicije u kompanije i banke (za 30,58 miliona eura ili 44,02%), kao i rasta priliva po osnovu interkompanijskog duga (za 26,98 miliona eura ili 14,25%). Po osnovu portfolio investicija u posmatranom periodu zabilježen je neto priliv od 406,60 miliona eura što je rezultat emisije državnih obveznica na međunarodnom tržištu kapitala. Na računu ostalih investicija zabilježen je neto priliv u iznosu od 197,10 miliona eura i veći je u odnosu na uporedni period za 211,43% ili 133,81 milion eura.

Tabela 7.1

Platni bilans Crne Gore, u 000 eura ⁶⁰				
R.br.	Naziv stavke	Jan – sept 2023. godine	Jan – sept 2024. godine	Promjena u %
1	TEKUĆI RAČUN	-360.009,76	-776.859,00	115,79
1.A	SALDO ROBA I USLUGA	-757.768,66	-1.078.074,94	42,27
1.A.a	Robe	-2.230.484,72	-2.494.194,88	11,82
1.A.a.1	Izvoz, f.o.b.	557.274,60	463.735,91	-16,79
1.A.a.2	Uvoz, f.o.b.	2.787.759,32	2.957.930,79	6,1
1.A.b	Usluge	1.472.716,06	1.416.119,94	-3,84
1.A.b.1	Prihodi	2.284.633,66	2.185.600,08	-4,33
1.A.b.2	Rashodi	811.917,60	769.480,14	-5,23
1.B	Primarni dohodak	83.223,12	-17.022,61	
1.B.1	Prihodi	303.759,16	347.480,96	14,39
1.B.2	Rashodi	220.536,04	364.503,57	65,28
1.C	Sekundarni dohodak	314.535,78	318.238,55	1,18
1.C.1	Prihodi	402.385,82	422.103,42	4,9
1.C.2	Rashodi	87.850,04	103.864,87	18,23
2	KAPITALNI RAČUN	-28,64	-13,61	-52,48
2.A	Prihodi	0	0	
2.B	Rashodi	28,64	13,61	-52,48
	SALDO TEKUĆEG I KAPITALNOG RAČUNA	-360.038,40	-776.872,61	115,77
3	FINANSIJSKI RAČUN, neto	-341.450,67	-772.742,02	126,31
3.A	Neto povećanje finansijske aktive	-184.985,53	9.715,72	
3.B	Neto povećanje obaveza	156.465,15	782.457,74	400,08
3.1	Direktne investicije, neto	-313.723,00	-372.575,32	18,76
3.1.1	Neto povećanje finansijske aktive	32.976,62	49.987,67	51,59
3.1.2	Neto povećanje obaveza	346.699,62	422.562,99	21,88
3.2	Portfolio investicije, neto	388.844,57	-406.600,69	
3.2.1	Neto povećanje finansijske aktive	390.575,62	252.713,39	-35,3
3.2.2	Neto povećanje obaveza	1.731,05	659.314,08	37.987,52
3.3	Finansijski derivati, neto	-66.235,20	-18.130,53	-72,63
3.3.1	Neto povećanje finansijske aktive	-66.191,04	-11.139,03	-83,17
3.3.2	Neto povećanje obaveza	44,16	6.991,50	15.732,20
3.4	Ostale investicije, neto	-63.287,88	-197.098,52	211,43
3.4.1	Neto povećanje finansijske aktive	-255.297,56	-503.509,35	97,22
3.4.2	Neto povećanje obaveza	-192.009,68	-306.410,83	59,58
3.5	Rezerve CBCG (promjene)	-287.049,16	221.663,04	
4	NETO GREŠKE I OMAŠKE (3-2-1)	18.587,73	4.130,59	-77,78

Izvor: CBCG

⁶⁰ Podaci platnog bilansa Crne Gore objavljeni u skladu sa važećom metodologijom MMF-a (Priručnik za platni bilans i međunarodnu investicionu poziciju, šesto izdanje-BPM6) iz 2009. godine.

7.1.1. Tekući i kapitalni račun platnog bilansa

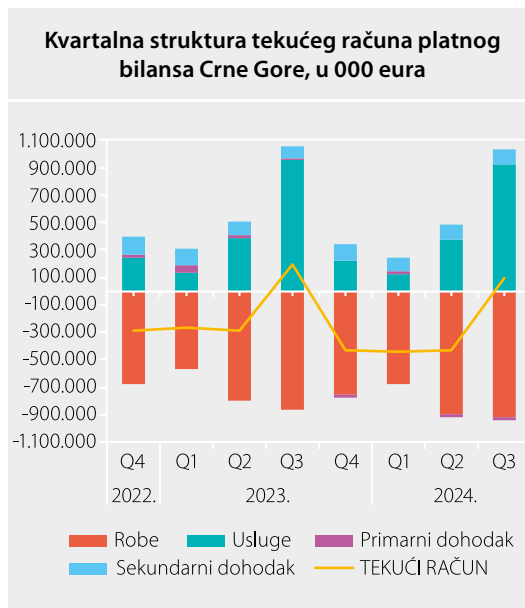
Deficit na tekućem i kapitalnom računu platnog bilansa Crne Gore u periodu januar - septembar 2024. godine iznosio je 776,87 miliona eura i rezultat je deficita na računu roba i primarnog dohotka, dok je na ostalim računima ostvaren suficit (grafikon 7.1). Spoljnotrgovinski deficit iznosio je 2.494,19 miliona eura, dok je deficit u ukupnoj razmjeni roba i usluga iznosio 1.078,07 miliona eura i veći je za 320,31 milion eura u odnosu na uporedni period, kao rezultat istovremenog rasta deficita na računu roba (za 263,71 milion eura) i pada suficita na računu usluga (za 56,60 miliona eura). Stepenn pokrivenosti uvoza izvozom roba i usluga iznosio je 71,08%, što predstavlja pad od 7,87 pp u odnosu na uporedni period. Na računima primarnog i sekundarnog dohotka ostvaren je suficit od 301,22 miliona eura (pad od 96,54 miliona eura ili 24,27%).

7.1.1.1. Robna razmjena⁶¹

U periodu januar – septembar 2024. godine, prema podacima MONSTAT-a, zabilježen je rast ukupne robne razmjene sa inostranstvom u odnosu na prethodnu godinu (rast od 2,72%) usljed rasta uvoza (za 175,86 miliona eura ili 6,13%), a uprkos padu izvoza (za 83,73 miliona eura ili 16,20%). U posmatranom periodu došlo je do smanjenja pokrivenosti uvoza izvozom roba na 14,22%, što predstavlja pad od 3,79 pp u odnosu na pokrivenost koja je zabilježena u uporednom periodu prethodne godine (grafikon 7.2).

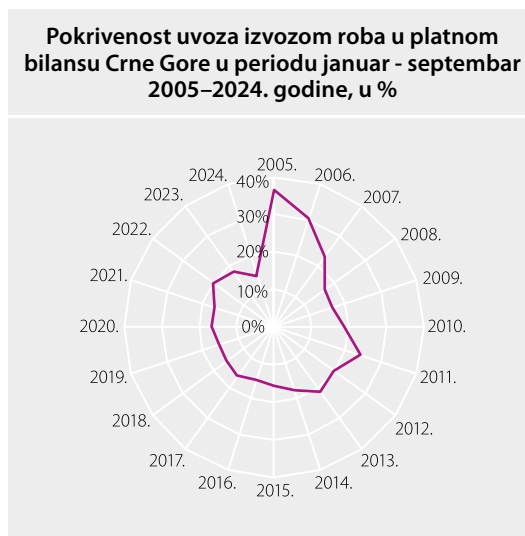
Ukupani izvoz roba, prema podacima MONSTAT-a, iznosio je 433,07 miliona eura i smanjen je za 16,20% u odnosu na uporedni period. Posmatrano po kategorijama SMTK⁶² (tabela 7.2), na pad ukupnog izvoza najviše je uticao pad kategorije *mineralna goriva i maziva*, čiji izvoz je iznosio

Grafikon 7.1

Izvor: CBCG

Grafikon 7.2

Izvor: MONSTAT i kalkulacije CBCG

⁶¹ Metodološke napomene: Podaci o spoljnoj trgovini u platnom bilansu Crne Gore prikazani su po specijalnom sistemu trgovine. CBCG vrši prilagodavanje podataka dobijenih od MONSTAT-a za potrebe platnog bilansa u skladu sa metodologijom MMF-a (*Balance of Payments Manual, sixth edition*, IMF, 2009). Podaci o uvozu i izvozu roba prikazani su po f.o.b-u. Prilagodavanja koja CBCG vrši razlog su razlika u podacima prikazanim u tabeli 7.1 i podacima analiziranim u ovom poglavlju.

⁶² Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija

98,21 milion eura i manji je za 112,43 miliona eura ili 53,37%. Ovo je najvećim dijelom rezultat smanjenja izvoza u potkategoriji *električna energija*, gdje je vrijednost izvezeno robe iznosila 69,31 milion eura, što predstavlja pad od 115,36 miliona eura ili smanjenje od 62,47%. Zabilježni pad izvoza električne energije dijelom je rezultat poređenja sa rekordnom baznom godinom, ali i nepovoljnih vremenskih uslova zbog kojih je proizvodnja električne energije u prvih devet mjeseci ove godine, prema podacima Elektroprivrede Crne Gore, bila manja od planirane za 8%.

Uprkos zabilježenom padu, u kategoriji *mineralna goriva i maziva* je izvezeno najviše proizvoda, čiji je izvoz činio 22,68% ukupnog izvoza (što je za 18,08 pp manje u odnosu na udio u uporednom periodu). Nadalje, u strukturi izvoza najviše je izvezeno proizvoda kategorije *sirove materije, osim goriva*, čiji izvoz je iznosio 75,53 miliona eura (17,44% ukupnog izvoza), što predstavlja povećanje od 14,81 milion eura. U ovoj kategoriji najzastupljeniji su mineralne rude i otpaci metala sa izvozom od 45,19 miliona eura, kao i pluta i drvo čiji izvoz iznosi 26,13 miliona eura. Značajan udio u izvozu (17,33%) čini i kategorija *Mašine i transportni uređaji*, koje je izvezeno u iznosu od 75,06 miliona eura, što je za 31,92 miliona više nego u uporednom periodu, čime je udio ove kategorije u ukupnom izvozu povećan za 8,98 pp.⁶³

Tabela 7.2

Struktura izvoza roba iz Crne Gore, u 000 eura								
		Učešće				Promjena	Nominalna razlika	
		januar-sept 2023 (u 000 eur)	januar-sept 2024 (u 000 eur)	januar-sept 2023 (u %)	januar-sept 2024 (u %)	promjena učešća (u pp)	januar-sept 2023 (u %)	januar-sept 2024 (u 000 eur)
0	Hrana i žive životinje	31.759,77	35.447,37	6,15%	8,19%	2,04	11,61%	3.687,60
1	Piće i duvan	24.524,91	28.217,99	4,75%	6,52%	1,77	15,06%	3.693,08
2	Sirove materije, osim goriva	60.719,76	75.534,04	11,75%	17,44%	5,69	24,40%	14.814,28
3	Mineralna goriva i maziva	210.642,32	98.213,76	40,76%	22,68%	-18,08	-53,37%	-112.428,56
4	Životinjska i biljna ulja i masti	1.598,33	1.628,89	0,31%	0,38%	0,07	1,91%	30,56
5	Hemijski proizvodi	36.777,73	43.518,19	7,12%	10,05%	2,93	18,33%	6.740,46
6	Proizvodi svrstani prema materijalu	80.299,04	44.066,78	15,54%	10,18%	-5,36	-45,12%	-36.232,26
7	Mašine i transportni uređaji	43.134,22	75.056,33	8,35%	17,33%	8,98	74,01%	31.922,11
8	Razni gotovi proizvodi	21.145,46	27.190,40	4,09%	6,28%	2,19	28,59%	6.044,94
9	Proizvodi i transakcije, nigdje navedeni	6.200,00	4.200,03	1,2%	0,97%	-0,23	-3226,00%	-1.999,97
	UKUPNO:	516.801,54	433.073,78	100,00%	100,00%		-16,20%	-83.727,76

Izvor: MONSTAT i kalkulacije CBCG

Ukupan uvoz roba u posmatranom periodu, prema SMTK, iznosio je 3.044,94 miliona eura i povećan je za 6,13% u odnosu na uporedni period. Na povećanje uvoza, posmatrano po kategorijama SMTK (tabela 7.3), najviše je uticao rast uvoza kategorije *mašine i transportni uređaji* (735,55 miliona eura) za 76,49 miliona eura ili 11,61%. Ovo je u najvećoj mjeri rezultat rasta uvoza potkategorije *drumska vozila* (276,91 milion eura) koji je povećan za 38,17 miliona eura ili 15,99% u odnosu na uporedni period. Na dodatni rast uvoza u ovoj kategoriji značajno je uticala i potkategorija *električne mašine, aparati i uređaji* (uvoz od 128,81 milion eura) sa rastom od 16,41 milion eura ili 14,60%.

⁶³ Najveći dio izvoza kategorije *mašine i transportni uređaji* odnosi se na privremeni izvoz u svrhe pasivnog oplemenjivanja.

U strukturi uvoza prema SMTK najviše je uvezeno proizvoda kategorije *mašine i transportni uređaji*, čiji uvoz je činio 24,16% ukupnog uvoza (što je za 1,19 pp više u odnosu na udio u uporednom periodu). Zatim slijede proizvodi kategorije *hrana i žive životinje*, kojih je uvezeno u iznosu od 573,83 miliona eura, što predstavlja rast od 13,38 miliona eura ili 2,39% u odnosu na uporedni period. Učešće ove kategorije u ukupnom uvozu bilo je 18,85% i smanjeno je u odnosu na uporedni period za 0,68 pp. U okviru ove kategorije najzastupljeniji su bili: *meso i prerade od mesa* u iznosu od 129,05 miliona eura i *povrće i voće* u vrijednosti od 90,96 miliona eura. Značajno učešće u uvozu zabilježeno je i kod kategorije *proizvodi svrstani prema materijalu* sa 460,92 miliona eura, odnosno 15,14%. U okviru ove kategorije zabilježena vrijednost uvezenih proizvoda u potkategoriji *proizvodi od nemetalnih minerala* povećana je za 1,62% i iznosila je 122,60 miliona eura, dok je u potkategoriji *proizvodi od metala* uvoz iznosio 115,25 miliona eura (rast od 5,14% u odnosu na uporedni period).

Tabela 7.3

Struktura uvoza roba u Crnu Goru, u 000 eura								
		Učešće				Promjena januar-sept 2023 (u %)	Nominalna razlika januar-sept 2024 (u 000 eur)	
		januar-sept 2023 (u 000 eur)	januar-sept 2024 (u 000 eur)	januar- sept 2023 (u %)	januar- sept 2024 (u %)			Promjena učešća (u pp)
0	Hrana i žive životinje	560.447,89	573.830,59	19,53%	18,85%	-0,68	2,39%	13.382,70
1	Piće i duvan	119.585,91	127.546,98	4,17%	4,19%	0,02	6,66%	7.961,07
2	Sirove materije, osim goriva	24.998,99	25.121,74	0,87%	0,83%	-0,04	0,49%	122,75
3	Mineralna goriva i maziva	297.309,62	332.566,54	10,36%	10,92%	0,56	11,86%	35.256,92
4	Životinjska i biljna ulja i masti	13.758,53	15.604,30	0,48%	0,51%	0,03	13,42%	1.845,78
5	Hemijski proizvodi	317.938,08	350.807,67	11,08%	11,52%	0,44	10,34%	32.869,59
6	Proizvodi svrstani prema materijalu	470.862,15	460.919,94	16,41%	15,14%	-1,27	-2,11%	-9.942,21
7	Mašine i transportni uređaji	659.060,14	735.552,30	22,97%	24,16%	1,19	11,61%	76.492,16
8	Razni gotovi proizvodi	400.185,13	417.756,08	13,95%	13,72%	-0,23	4,39%	17.570,96
9	Proizvodi i transakcije, nigdje nepomenuti	4.934,39	5.236,20	0,17%	0,17%	0,00	6,12%	301,81
UKUPNO:		2.869.080,83	3.044.942,35	100,00%	100,00%		6,13%	175.861,52

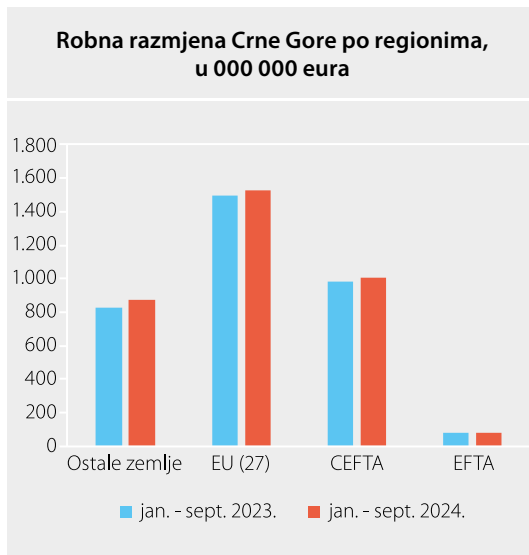
Izvor: MONSTAT i kalkulacije CBCG

Kada govorimo o regionalnoj strukturi izvoza, u posmatranom periodu, glavni spoljnotrgovinski partneri Crne Gore bile su države CEFTA⁶⁴ grupacije u koje je izvezeno 46,11% roba, zatim slijede države članice EU sa učešćem od 32,36% (u okviru ovih grupacija se najviše izvozi električna energija), te države EFTA⁶⁵ grupacije (5,08%), dok se na ostale zemlje odnosilo 16,45% ukupnog izvoza. Robe iz najzastupljenije kategorije, *mašine i transportni uređaji*, Crna Gora najviše uvozi iz Kine i Njemačke, a robe iz kategorije hrana i žive životinje iz Srbije i Hrvatske zemalja.

⁶⁴ Centralnoevropski sporazum o slobodnoj trgovini (*Central European Free Trade Agreement - CEFTA*) je trgovinski sporazum između Albanije, Bosne i Hercegovine, Republike Sjeverne Makedonije, Moldavije, Srbije, Republike Kosova i Crne Gore.

⁶⁵ Evropska asocijacija za slobodnu trgovinu (*European Free Trade Association - EFTA*) međunarodna vladina organizacija koju čine Island, Lihtenštajn, Norveška i Švajcarska.

Grafikon 7.3

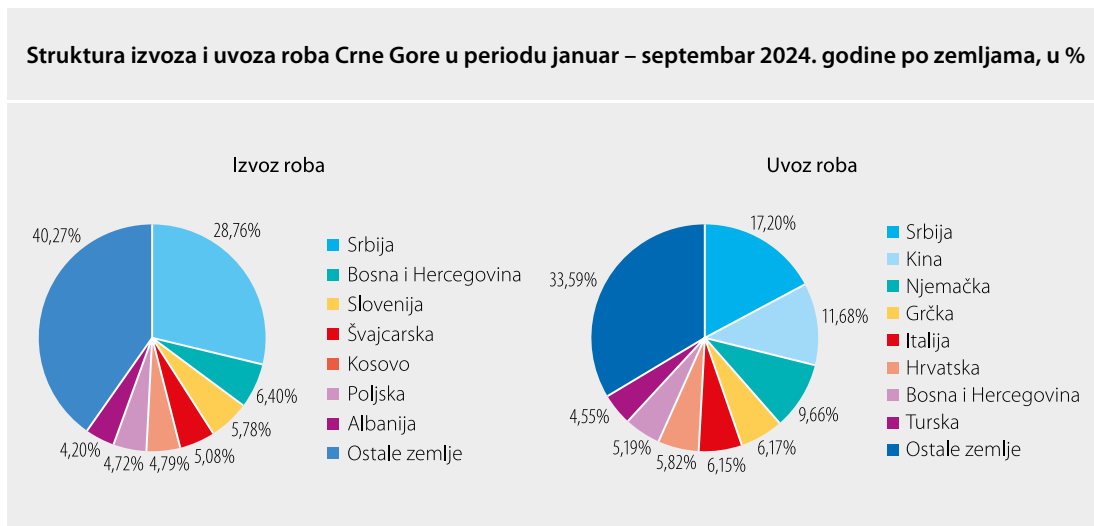

Izvor: MONSTAT

Najviše roba uvezeno je iz država EU (45,50%), a zatim iz država grupacija CEFTA i EFTA (26,34% i 1,84%), dok se na ostale države odnosilo 26,32% ukupnog uvoza (grafikon 7.3). Ako se struktura uvoza iz pojedinih regiona posmatra po vrstama roba, iz EU država je najviše uvezeno nafte i naftnih derivata, kao i drumskih vozila, dok se iz CEFTA zemalja najviše uvoze električna energija, voda, cement, hljeb.

Pojedinačno, najveći partneri Crne Gore u izvozu bili su: Srbija (124,55 miliona eura), Bosna i Hercegovina (27,72 miliona eura) i Slovenija (25,04 miliona eura). U uvozu, na prvom mjestu se nalazi Srbija (523,62 miliona eura), zatim slijede Kina (355,57 miliona eura) i Njemačka (294,23 miliona eura), (grafikon 7.4).

Grafikon 7.4

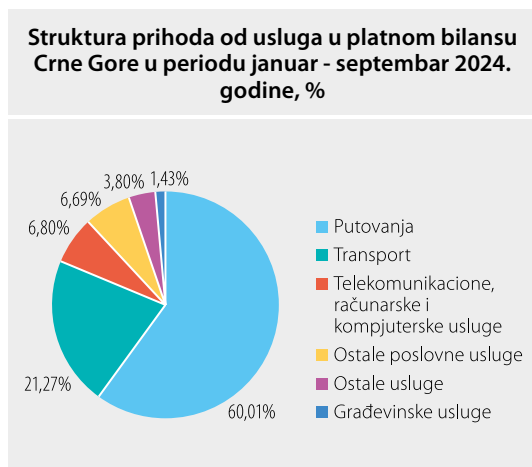

Izvor: MONSTAT i kalkulacije CBCG

7.1.1.2. Usluge

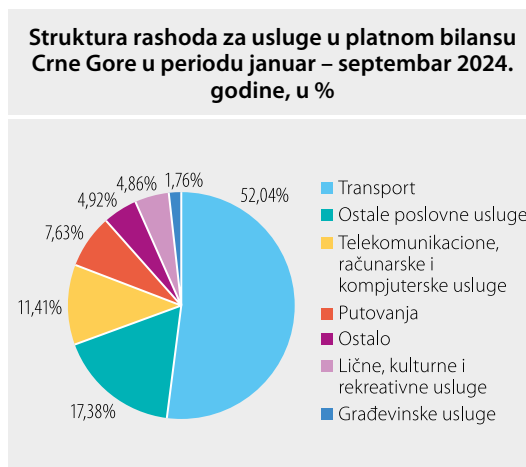
U međunarodnoj razmjeni usluga u periodu januar – septembar 2024. godine zabilježen je suficit u iznosu od 1.416,12 miliona eura, što je za 56,60 miliona eura ili 3,84% manje u odnosu na uporedni period prethodne godine. Pad suficita na ovom računu posljedica je, prevashodno, smanjenja prihoda, premda je zabilježen i pad rashoda. Pri tome, u apsolutnim brojevima zabilježeno je veće smanjenje prihoda od smanjenja rashoda, dok su, gledano u procentima, prihodi smanjeni za 4,33%, a rashodi za 5,23%. Shodno tome, ukupan obim razmjene usluga smanjen je za 4,57%, i iznosio je 2.955,08 miliona eura.

Grafikon 7.5

Izvor: CBCG

Grafikon 7.6

Izvor: CBCG

Ukupni prihodi od usluga iznosili su 2.185,60 miliona eura. Ostvareni su najvećim dijelom po osnovu putovanja - turizma 1.311,67 miliona eura, transporta 464,94 miliona eura (najviše po osnovu prenosa električne energije), zatim telekomunikacionih, računarskih i informatičkih usluga 148,66 miliona eura i ostalih poslovnih usluga 146,32 miliona eura (grafikon 7.5), dok se na građevinske usluge odnosilo 31,01 milion eura, a na ostale usluge 83 miliona eura.

U posmatranom periodu 2024. godine rashodi za usluge iznosili su 769,48 miliona eura i bili su za 5,23% manji u odnosu na uporedni period. U strukturi rashoda za usluge najveće učešće (52,04%) imali su rashodi po osnovu transporta u iznosu od 400,41 miliona eura, a zatim slijede rashodi realizovani po osnovu ostalih poslovnih usluga (17,38%) koji su iznosili 133,72 miliona eura (grafikon 7.6). U okviru ove grupe usluga najveći rashodi realizovani su po osnovu profesionalnih i usluga konsaltinga i menadžmenta, u iznosu od 85,80 miliona eura, dok su sljedeći po veličini bili rashodi po osnovu tehničkih, trgovinskih i ostalih poslovnih usluga u iznosu od 41,79 miliona eura. U strukturi rashoda za usluge, na rashode po osnovu telekomunikacionih, računarskih i informatičkih usluga odnosilo se 87,79 miliona eura, na usluge putovanja i turizma 58,69 miliona eura, a na ostale usluge 88,86 miliona eura.

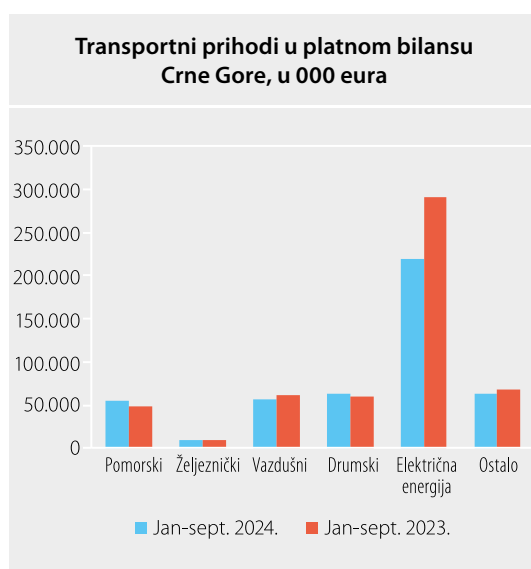
Na računu transportnih usluga u posmatranom periodu zabilježen je suficit u iznosu od 64,53 miliona eura i veći je za 25,09 miliona eura ili za 63,61% u odnosu na uporedni period, usljed povećanja suficita po osnovu razmjene usluga transporta vezanih za prenos električne energije, kao i suficita na podračunu usluga pomorskog saobraćaja.

Kada se uzmu u obzir sve vrste transporta, najveća razmjena usluga zabilježena je po osnovu teretnog transporta i to 289,63 miliona eura po osnovu izvoza i 279,40 miliona eura po osnovu uvoza, dominantno zbog usluga transporta cjevovodima i prenosa električne energije. Tokovi zabilježeni po ovom osnovu predstavljaju 47,13% ukupnih prihoda i 42,81% rashoda od transportnih usluga. Crna Gora je tokom prva tri kvartala 2024. godine prihodovala 219,13 miliona eura od usluga transporta cjevovodima i prenosa električne energije (pad od 24,87%), ali je takođe za iste usluge platila 171,41 milion eura (smanjenje od 37,85%). Shodno tome, bilans prekogranične kupoprodaje električne energije bio je pozitivan i iznosio 47,72 mil. eura.

Ukupni prihodi od transportnih usluga iznosili su 464,94 miliona eura i manji su za 13,79%. U strukturi prihoda od transportnih usluga drumski saobraćaj čini 13,48%, vazdušni saobraćaj 12,04%, pomorski saobraćaj 11,70%, a željeznički 2,19%, dok se preostalih 13,46% odnosi na ostale prihode od transportnih usluga (isključujući gore pomenute usluge prenosa električne energije). Prihodi zabilježeni u drumskom i vazdušnom saobraćaju iznosili su 62,68 miliona eura, odnosno 55,97 miliona eura, što je za 4,43% više, odnosno 8,79% manje nego tokom uporednog perioda prethodne godine. Prihodi zabilježeni u pomorskom saobraćaju iznosili su 54,40 miliona eura, što je za 11,77% više u odnosu na uporedni period. U željezničkom saobraćaju prihodi su iznosili 10,17 miliona eura i povećani su za 6%. Prihodi realizovani po osnovu pomoći, podrške i ostalih transportnih usluga iznosili su 60,55 miliona eura, što je na približno istom nivou kao i tokom uporednog perioda. Ovi prihodi većinom se odnose na iznajmljivanje vozila sa posadom na određeni period, špediterske usluge, kao i ostale usluge povezane sa transportom. Na poštanske i kurirske usluge, kao i unutrašnji vodeni transport ukupno se odnosilo preostalih 0,44%.

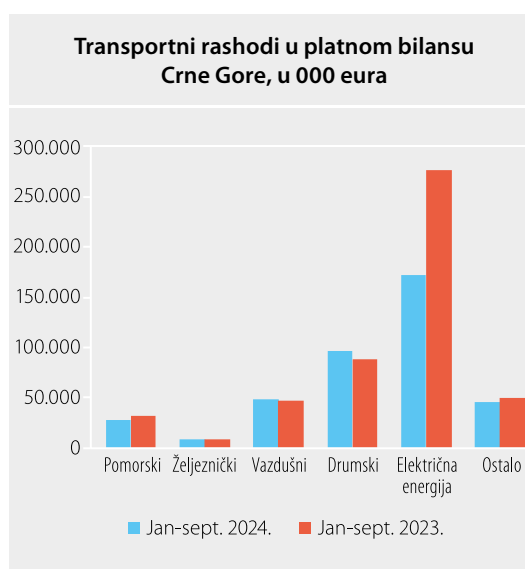
Ukupni transportni rashodi iznosili su 400,41 milion eura, što je za 99,46 miliona eura ili 19,90% manje u odnosu na uporedni period. Nakon pomenutih rashoda u oblasti transporta električne energije, najveći rashodi realizovani su po osnovu drumskog saobraćaja i čine 24,25% u ukupnim rashodima. Zatim slijede vazdušni saobraćaj sa 12,27% učešća, pomorski saobraćaj koji čini 6,99%, te željeznički saobraćaj sa najmanjim udjelom u ukupnim transportnim rashodima (2,30%), dok se na rashode za ostale transportne usluge odnosilo 11,39% isključujući gore pomenute usluge prenosa električne energije. U oblasti drumskog saobraćaja rashodi su iznosili 97,09 miliona eura (povećanje od 10%), rashodi po osnovu vazdušnog saobraćaja 49,12 miliona eura (povećanje od 5,02%), dok su rashodi po osnovu pomorskog saobraćaja iznosili 27,97 miliona eura (smanjenje od 11%). U oblasti željezničkog saobraćaja rashodi su iznosili 9,21 milion eura i bilježe rast od 15,27%. Rashodi realizovani po osnovu pomoći, podrške i ostalih transportnih usluga iznosili su 44,18 miliona eura (rast od 8,56% ili 3,48 miliona eura), dok se preostalih 0,36% odnosilo na unutrašnji vodeni transport i poštanske i kurirske usluge.

Grafikon 7.7

Izvor: CBCG

Grafikon 7.8

Izvor: CBCG

U posmatranom periodu procijenjeni prihodi od putovanja-turizma iznosili su 1.311,67 miliona eura i bili su manji za 3,64% u odnosu na uporedni period prethodne godine. Zabilježeno smanjenje rezultat je prije svega manjeg broja noćenja stranih turista u individualnom smještaju (za 8,41%), dok su noćenja u kolektivnom smještaju bila veća za 1,80%. Rashodi po istom osnovu bili su veći i iznosili su 58,69 miliona eura (rast od 20,25%), što je rezultiralo suficitom na ovom računu koji je iznosio 1.252,98 miliona eura ili 4,53% manje u odnosu na uporedni period.

Tokom perioda januar – septembar 2024. godine na računu građevinskih usluga zabilježen je ukupan prihod u iznosu od 31,01 milion eura (približno na istom nivou kao i tokom uporednog perioda), dok su rashodi po osnovu angažovanja nerezidenata u oblasti građevinarstva iznosili 13,57 miliona eura (pad od 3,23%). Ovakav odnos prihoda i rashoda po osnovu građevinskih usluga rezultirao je suficitom u iznosu od 17,44 miliona eura, što je za 1,74% više u odnosu na posmatrani period.

Prihodi po osnovu ostalih poslovnih usluga iznosili su 146,32 miliona eura, od čega se najveći dio, u iznosu od 94,68 miliona eura, odnosio na pružanje raznih poslovnih, profesionalnih i konsalting usluga. Rashodi po osnovu ostalih poslovnih usluga iznosili su 133,72 miliona eura i bili su veći za 21,68% što je posljedica povećanja rashoda po osnovu tehničkih, trgovinskih i ostalih poslovnih usluga, kao i profesionalnih i usluga konsalting menadžmenta (za 42,91%, odnosno 16,97%). Zabilježeni tokovi na uvoznoj strani, praćeni padom prihoda po ovom osnovu od 1,45% rezultirali su suficitom od 12,59 miliona eura (pad od 67,36%).

7.1.1.3. Primarni dohodak

Na računu primarnog dohotka u periodu januar – septembar 2024. godine realizovan je deficit u iznosu od 17,02 miliona eura, dok je u uporednom periodu na ovom računu zabilježen suficit u iznosu od 83,22 miliona eura. Ovo kretanje rezultat je povećanja rashoda za međunarodna ulaganja za 67,32%, koji su iznosili 282,52 miliona eura.

Prihodi zabilježeni po osnovu primarnog dohotka iznosili su 347,48 miliona eura (rast od 14,39% u odnosu na uporedni period), a realizovani su najvećim dijelom po osnovu kompenzacija zaposlenih (80,81%). Priliv po osnovu kompenzacija iznosio je 280,80 miliona eura (rast od 6,34%). Prihodi po osnovu dohotka od međunarodnih ulaganja iznosili su 66,68 miliona eura, od čega se najveći dio (91,22%) odnosio na priliv po osnovu kamata, koji je iznosio 60,82 miliona eura (povećanje od 26,14 miliona eura u odnosu na uporedni period). Na priliv po osnovu isplaćenih dividendi odnosilo se 5,70 miliona eura (8,55%) i povećan je za 14,39% u odnosu na uporedni period.

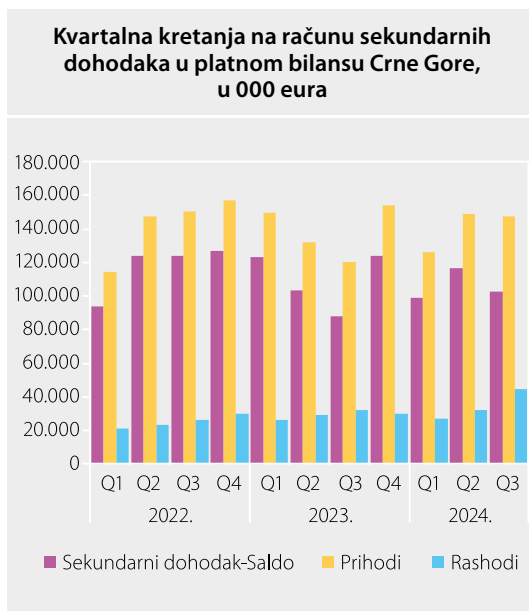
Rashodi po osnovu primarnog dohotka u posmatranom periodu iznosili su 364,50 miliona eura (rast od 65,28% u odnosu na uporedni period), a najvećim dijelom su se odnosili na rashode po osnovu međunarodnih ulaganja, 282,52 miliona eura ili 77,51%, dok se 81,98 miliona eura ili 22,49% odnosilo na rashode po osnovu kompenzacija zaposlenih. Od ukupnih rashoda po osnovu međunarodnih ulaganja na otplatu kamata odnosilo se 158,35 miliona eura, što predstavlja povećanje od 24,47%. Rashodi po osnovu isplaćenih dividendi iznosili su 124,17 miliona eura i bili su za 82,55 miliona eura ili 198,30% veći u odnosu na uporedni period usljed odluka o isplati dividendi iz akumulirane dobiti i to najvećim dijelom onih kompanija koje posluju u finansijskom sektoru.

7.1.1.4. Sekundarni dohodak

U periodu januar – septembar 2024. godine suficit na računu sekundarnog dohotka iznosio je 318,24 miliona eura, što je za 3,70 miliona više u odnosu uporedni period pethodne godine. Povećanje suficita na ovom računu rezultat je najvećim dijelom rasta priliva kod ostalih sektora, odnosno na osnovu rasta priliva ličnih i ostalih tekućih transfera.

Priliv po osnovu sekundarnog dohotka iznosio je 422,10 miliona eura (rast od 4,90%). Ako posmatramo njegovu strukturu, 90,01% priliva, odnosno 379,94 miliona eura, odnosilo se na ostale sektore, dok se na sektor države odnosio manji dio od 42,16 miliona eura, što je za 13,05% manje u odnosu na uporedni period. Od ukupnog priliva transfera ostalih sektora, po osnovu ličnih transfera iz inostranstva realizovano je 309,05 miliona eura (rast od 5,15% u odnosu na uporedni period), dok je priliv po osnovu ostalih tekućih transfera iznosio 70,89 miliona eura (rast od 18,18%). U ostalim tekućim transferima (42,16 miliona eura) najveći dio, u iznosu 38,76 miliona eura, odnosio se na socijalna primanja (penzije), koja bilježe rast od 12,69%.

Grafikon 7.9

Izvor: CBCG

Odliv po osnovu sekundarnog dohotka, odnosno transfera u inostranstvo iznosio je 103,86 miliona eura, što predstavlja povećanje od 18,23% u odnosu na uporedni period. Najveći udio u ovom odlivu sredstava, 82,30 miliona eura, odnosio se na ostale sektore, dok se na sektor države odnosilo 21,57 miliona eura. U okviru odliva sredstava ostalih sektora, na lične transfere odnosilo se 47,11 miliona eura (rast od 10%), dok je odliv po osnovu ostalih tekućih transfera iznosio 35,19 miliona eura i za 24,02% je veći u odnosu na uporedni period.

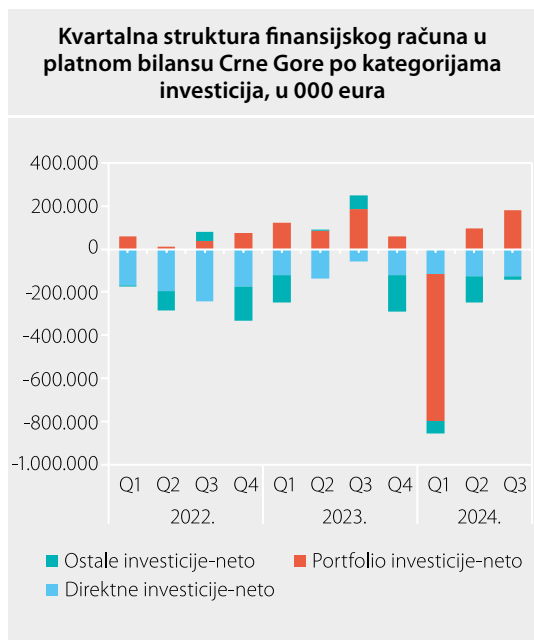
Odliv po osnovu sekundarnog dohotka, odnosno transfera u inostranstvo iznosio je 103,86 miliona eura, što predstavlja povećanje od 18,23% u odnosu na uporedni period. Najveći udio u ovom odlivu sredstava, 82,30 miliona eura, odnosio se na ostale sektore, dok se na sektor države odnosilo 21,57 miliona eura. U okviru odliva sredstava ostalih sektora, na lične transfere odnosilo se 47,11 miliona eura (rast od 10%), dok je odliv po osnovu ostalih tekućih transfera iznosio 35,19 miliona eura i za 24,02% je veći u odnosu na uporedni period.

7.1.2. Finansijski račun

Na finansijskom računu u periodu januar – septembar 2024. godine ostvaren je neto priliv kapitala u vrijednosti od 772,74 miliona eura, što je 431,29 miliona eura više u odnosu na uporedni period prethodne godine. Kretanja na finansijskom računu karakteriše povećanje neto priliva na računu direktnih i ostalih investicija. Na računu portfolio investicija zabilježen je neto priliv, dok je u uporednom periodu prethodne godine zabilježen neto odliv (grafikon 7.10). Ako posmatramo sektorsku strukturu finansijskog računa, sektor banaka bilježi neto odliv po osnovu finansijskih transakcija, dok je kod sektora države i ostalih sektora zabilježen neto priliv.

Neto priliv SDI iznosio je 372,57 miliona eura i veći je za 18,76% u poređenju sa uporednim periodom. Ukupan priliv stranih direktnih investicija iznosio je 657,67 miliona eura (grafikon 7.11), dok je istovremeno zabilježen odliv u vrijednosti od 285,10 miliona eura.

Grafikon 7.10

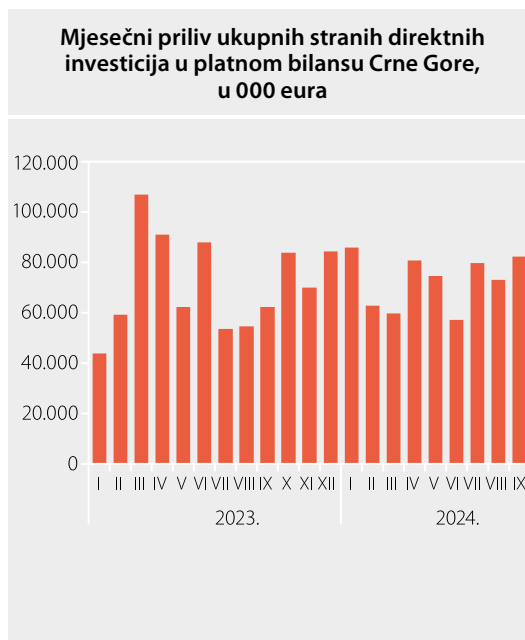

Izvor: CBCG

U posmatranom periodu ukupan priliv stranih direktnih investicija povećan je za 34,05 miliona eura ili 5,46% u odnosu na uporedni period. Priliv po osnovu dužničkih ulaganja (interkompanijski dug) iznosio je 216,39 miliona eura i veći je za 14,25%, dok su vlasnička ulaganja iznosila 420,28 miliona eura i povećana su u odnosu na uporedni period za 3,87%.

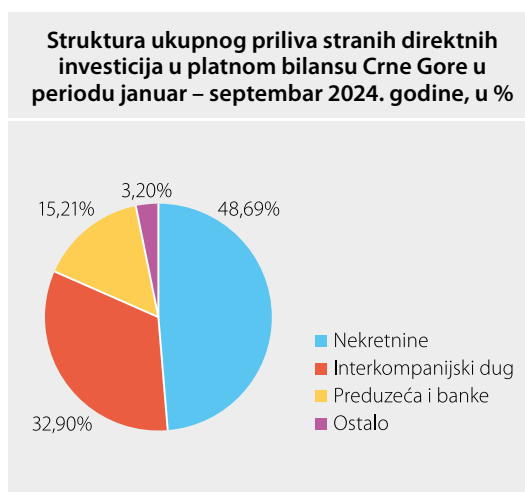
U strukturi vlasničkih ulaganja (grafikon 7.12), 320,23 miliona eura odnosilo se na priliv po osnovu ulaganja u nekretnine (pad od 4,46%), dok je priliv po osnovu investicija u preduzeća i banke iznosio 100,05 miliona eura (rast od 44,02%). Priliv SDI u formi ostalih investicija, odnosno priliv po osnovu povlačenja ulaganja iz inostranstva, iznosio je 21 milion eura (pad od 29,01%). Struktura priliva (grafikon 7.13) nije značajno promijenjena, te su investicije u nekretnine i tokom prva tri kvartala 2024. godine, kao i tokom prethodne godine, činile najveći dio priliva SDI, premda smanjen za 5,05 procentnih poena. U strukturi priliva povećan je udio investicija u kompanije i banke za 4,07 procenta poena i udio interkompanijskog duga za 2,53 procentna poena.

Grafikon 7.11

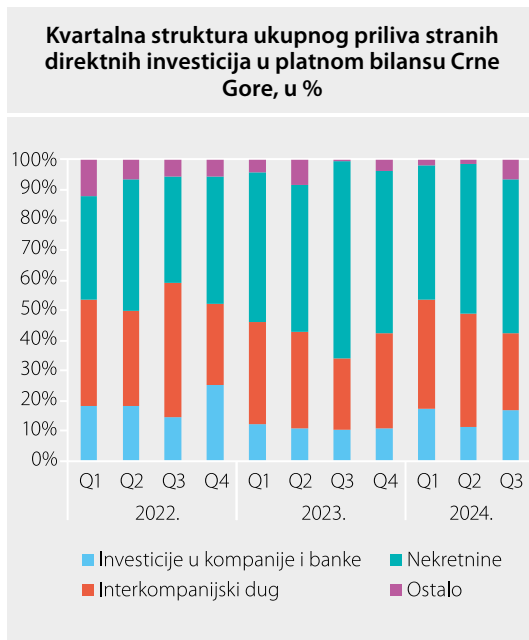
Izvor: CBCG

Grafikon 7.12

Izvor: CBCG

Grafikon 7.13

Izvor: CBCG

ljaju krediti. Priliv po osnovu povlačenja sredstava kredita od strane ostalih sektora iznosio je 90,98 miliona eura (pad od 22,45%), dok je istovremeno evidentiran odliv po osnovu otplate glavnice ostalih sektora u iznosu od 176,13 miliona eura (pad od 4,33%). Istovremeno, priliv po osnovu povlačenja sredstava kredita od strane države iznosio je 59,47 miliona eura (pad od 52,56%), dok je odliv po osnovu otplate glavnice iznosio 250,98 miliona eura (rast od 35,76%). U istom periodu banke su smanjile kreditno zaduženje u inostranstvu.

Na kraju septembra 2024. godine novčana sredstva Centralne banke na inoračunima i u trezoru povećana su za 221,66 miliona eura u odnosu na stanje zabilježeno 31. decembra 2023. godine.

Ukupan odliv SDI u periodu januar – septembar 2024. godine iznosio je 285,10 miliona eura i smanjen je za 24,80 miliona eura ili 8% u odnosu na uporedni period. U strukturi ukupnog odliva SDI, odliv po osnovu ulaganja rezidenata u inostranstvo iznosio je 70,99 miliona eura, dok su povlačenja sredstava nerezidenata investiranih u našu zemlju iznosila 214,11 miliona eura.

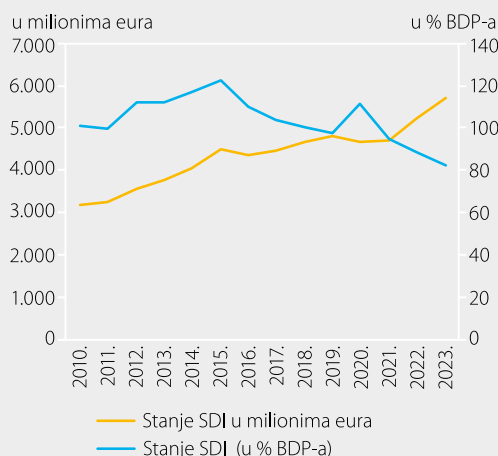
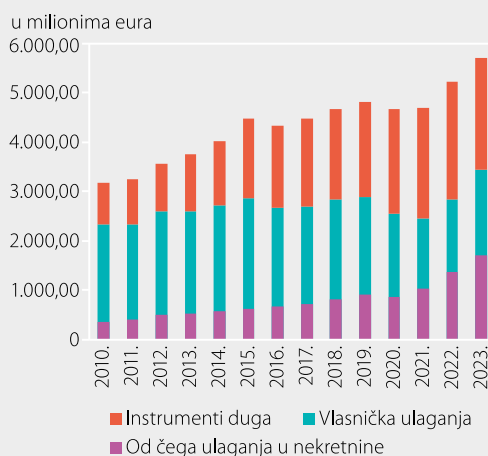
Na računu portfolio investicija u posmatranom periodu zabilježen je neto priliv u iznosu od 406,60 miliona eura, dok je u uporednom periodu prethodne godine na ovom računu zabilježen neto odliv. Značajan neto priliv rezultat je emisije državnih obveznica na međunarodnom tržištu kapitala tokom prvog kvartala 2024. godine.

Neto priliv na računu ostalih investicija iznosio je 197,10 miliona eura što predstavlja povećanje od 133,81 milion eura u odnosu na uporedni period, kada je na ovom računu neto priliv iznosio 63,29 miliona eura. Na strani pasive dominantan instrument na računu ostalih investicija predstav-

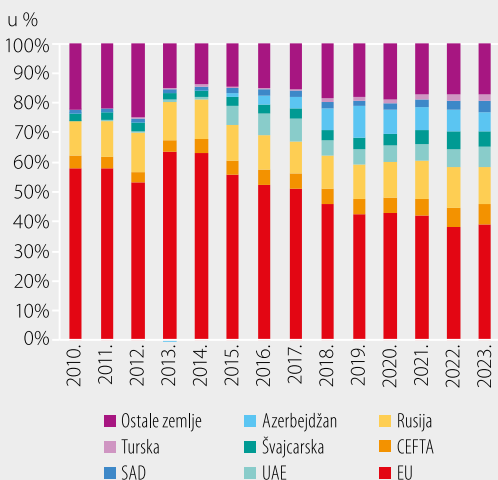
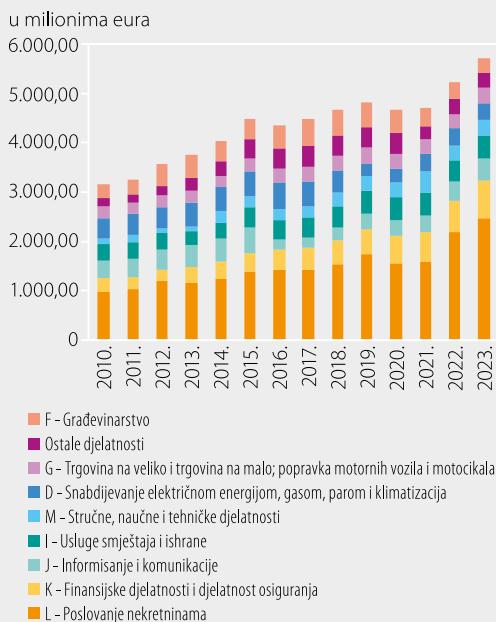
Boks 7.1 – Trendovi i struktura stanja stranih direktnih investicija Crne Gore u 2023. godini

Prema preliminarnim podacima, stanje stranih direktnih investicija na kraju 2023. godine u Crnoj Gori iznosilo je 5.718,45 miliona eura što predstavlja rast od 9,28% na godišnjem nivou. Na vlasnička ulaganja, koja uključuju ulaganja u kapital i procjenu ulaganja u nekretnine, odnosilo se 60,23% ukupnog stanja ulaganja, dok se na instrumente duga (interkompanijski dug) odnosilo preostalih 39,77% ukupnog ulaganja.

U periodu od 2010. godine Crna Gora bilježi rastući trend kada je u pitanju stanje stranih direktnih investicija, mada je njihovo učešće u BDP-u u blagom padu od 2015. godine i na kraju 2023. godine je iznosilo 82,12% BDP-a (Grafikon 1). Takođe, iako je od 2021. godine prisutno povećanje i vlasničkih i dužničkih ulaganja, u strukturi stanja SDI došlo je do rasta udjela instrumenata duga (Grafikon 2).

Grafikon 1**Stanje SDI u Crnoj Gori u periodu 2010 - 2023.****Grafikon 2****Struktura stanja SDI u Crnoj Gori prema vrsti ulaganja u periodu 2010 - 2023, u milionima eura**

Podaci prikazani na Grafikonu 3 ukazuju da se geografska struktura stranih direktnih investicija nije značajno promijenila u analiziranom periodu. Zemlje EU dominiraju kao glavni izvor SDI, što je vidljivo iz njihovog značajnog učešća u ukupnoj strukturi. Investicije iz zemalja Evropske unije čine 39,25% ukupnog stanja SDI u 2023. godini. Međutim, ako se posmatra period od 2010. godine evidentno je povećanje diverzifikacije, s obzirom da je učešće EU smanjivano u korist povećanja učešća ostalih regiona i zemalja. Posebno je primjetan rast učešća SAD, UAE, Azerbejdžana i Turske. Investicije iz CEFTA zemalja u posmatranom periodu su zadržale stabilno učešće od, u prosjeku, 5% ukupnog stanja ulaganja.

Grafikon 3**Struktura stanja stranih direktnih investicija po zemljama za period 2010-2023****Grafikon 4****Struktura stanja stranih direktnih investicija po djelatnostima zemljama za period 2010-2023**

Struktura stranih direktnih investicija po djelatnostima pokazuje da su najveći prilivi zabilježeni u sektorima ključnim za razvoj turizma (Grafikon 4), uključujući poslovanje nekretninama, građevinarstvo, te usluge smještaja i ishrane. Pored toga, značajne investicije su usmjerene i na sektore snadbijevanja električnom energijom, finansijske djelatnosti, kao i na djelatnosti vezane za informisanje i komunikacije.

7.2. Spoljni dug

Prema preliminarnim podacima, ukupan spoljni dug Crne Gore na kraju trećeg kvartala 2024. godine iznosio je 9.412,69 miliona eura. U odnosu na kraj decembra prethodne godine ovaj dug uvećan je za 343,64 miliona eura, usljed većeg povećanja duga zabilježenog kod javnog sektora.

Tabela 7.4

Struktura spoljnog duga Crne Gore, u 000.000 eura i u %							
	Q1-2023.	Q2-2023.	Q3-2023.	Q4-2023.	Q1-2024.	Q2-2024.	Q3-2024.
Dug javnog sektora	3.723,23	3.715,99	3.697,65	3.619,33	4.259,25	4.194,30	4.147,60
Opšta država	3.619,56	3.613,40	3.593,62	3.517,29	4.156,65	4.091,32	4.046,07
Centralna banka	103,67	102,59	104,03	102,04	102,60	102,98	101,53
Dug privatnog sektora	5.649,06	5.605,76	5.504,54	5.449,72	5.529,18	5.530,09	5.265,09
Depozitne institucije	1.566,52	1.514,84	1.490,12	1.434,80	1.518,32	1.530,78	1.411,71
Ostali sektori	1.891,47	1.847,00	1.811,89	1.737,22	1.704,34	1.684,06	1.651,37
Interkompanijske pozajmice	2.191,07	2.243,92	2.202,53	2.277,70	2.306,52	2.315,25	2.202,01
Ukupan spoljni dug	9.372,29	9.321,75	9.202,19	9.069,05	9.788,43	9.724,39	9.412,69
Struktura spoljnog duga, u %							
Dug javnog sektora	39,73	39,86	40,18	39,91	43,51	43,13	44,06
Opšta država	38,62	38,76	39,05	38,78	42,46	42,07	42,99
Centralna banka	1,11	1,10	1,13	1,13	1,05	1,06	1,08
Dug privatnog sektora	60,27	60,14	59,82	60,09	56,49	56,87	55,94
Depozitne institucije	16,71	16,25	16,19	15,82	15,51	15,74	15,00
Ostali sektori	20,18	19,82	19,69	19,16	17,41	17,32	17,54
Interkompanijske pozajmice	23,38	24,07	23,94	25,11	23,57	23,81	23,40
Ukupan spoljni dug	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Izvor: CBCG i Ministarstvo finansija

U strukturi spoljnog duga Crne Gore na kraju trećeg kvartala 2024. godine, 44,16% odnosilo se na dug javnog sektora⁶⁶, dok se 55,94% odnosilo na dug privatnog sektora (grafikon 7.14). Spoljni dug javnog sektora iznosio je 4.147,60 miliona eura, što predstavlja povećanje od 528,28 miliona eura u odnosu na kraj prethodne godine. Ovaj rast rezultat je povećanja obaveza po osnovu emitovanih obveznica na inostranom tržištu.

⁶⁶ Javni sektor obuhvata Opštu državu i Centralnu banku, dok privatni sektor obuhvata depozitne institucije, interkompanijske pozajmice i ostale sektore. Pod Centralnom bankom misli se na alokaciju SDR-a kod MMF-a.

U strukturi spoljnog duga javnog sektora, u okviru kategorije opšta država⁶⁷, na stanje duga po osnovu kreditnih obaveza odnosilo se 1.608,31 miliona eura, a po osnovu euroobveznica emitovanih u ranijim godinama 2.437,76 miliona eura, dok se na kategoriju spoljnog duga Centralne banke Crne Gore odnosilo 101,53 miliona eura, (alokacija SDR kod MMF-a).

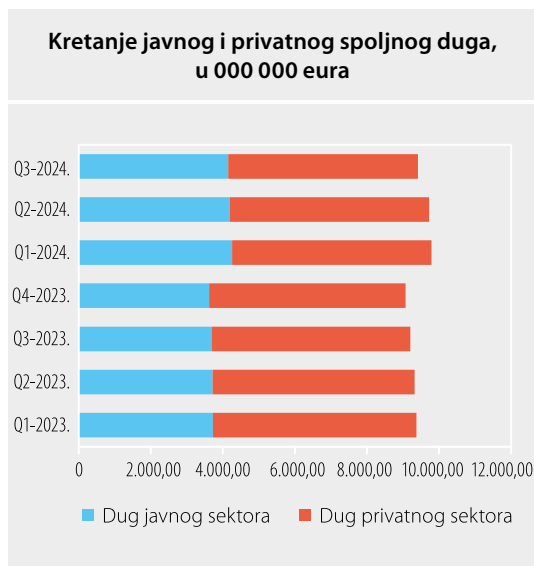
Spoljni dug privatnog sektora⁶⁸ na kraju trećeg kvartala 2024. godine iznosio je 5.265,08 miliona eura, ili 184,63 miliona eura manje u odnosu na kraj prethodne godine. Posmatrano po vrstama finansijskih instrumenata, najveći dio duga privatnog sektora (75,35%) u iznosu od 3.967,30 miliona eura odnosio se na kredite, dok se preostalih 24,65% odnosilo najvećim dijelom na gotovinu i depozite i dužničke hartije od vrijednosti.

U strukturi spoljnog duga privatnog sektora posmatrano po institucionalnim sektorima, najveće učešće od 41,82% imao je interkompanijski dug koji je iznosio 2.202,01 milion eura, koji se po metodologiji MMF-a evidentira kao strane direktne investicije. U strukturi duga privatnog sektora bilo je značajno i učešće ostalog sektora⁶⁹ 31,36%, u iznosu od 1.651,36 miliona eura.

Obaveze depozitnih institucija prema inostranstvu činile su 26,81% ukupnog duga privatnog sektora i iznosile su 1.411,71 milion eura, od čega najveći udio imaju depoziti u iznosu od 1.270,72 miliona eura.

U valutnoj strukturi ukupnog spoljnog duga na kraju trećeg kvartala 2024. godine dominira euro sa oko 95% učešća, što rizik zemlje čini relativno niskim imajući u vidu da je euro u Crnoj Gori zvanično sredstvo plaćanja. Struktura spoljnog duga privatnog sektora prema ročnosti je povoljna, s obzirom da je oko 95% dugoročnog karaktera (ne uključujući depozite).

Grafikon 7.14

Izvor: CBCG i Ministarstvo finansija

⁶⁷ Obuhvat Opšte države prati metodologiju MMF-a koju propisuje šesto izdanje Priručnika za platni bilans i međunarodnu investicionu poziciju (BPM6) i Priručnik za izradu spoljnog duga (*External Debt Statistics-Guide for Compilers and Users*) i odstupa od obuhvata u nacionalnoj definiciji (uključuje dug lokalnih samouprava i dug pravnih lica i privrednih društava u državnom vlasništvu prema nerezidentima).

⁶⁸ Privatni sektor obuhvata: depozitne institucije osim centralne banke (poslovne banke) i ostale sektore (sve finansijske institucije osim banaka, nefinansijska privredna društva, neprofitne institucije koje pružaju usluge domaćinstvima i domaćinstva, uključujući preduzetnike i fizička lica) i direktna ulaganja (interkompanijske pozajmice). Podaci o dugu privatnog sektora uključuju procenjeni dug fizičkih lica, kao i procjenu duga preduzeća koja nisu dostavila izvještaje, na bazi neto tokova iz platnog bilansa (ITRS).

⁶⁹ Dug ostalih sektora obuhvata: nebankarske finansijske institucije, privredna društva i fizička lica.

7.3. Međunarodna investiciona pozicija

Na kraju trećeg kvartala 2024. godine neto međunarodna investiciona pozicija⁷⁰ (MIP) Crne Gore iznosila je -7.548,40 miliona eura. Ukupna potraživanja rezidenata prema inostranstvu iznosila su 5.553,76 miliona eura, a obaveze 13.102,16 miliona eura.

Tabela 7.5

Struktura međunarodne investicione pozicije Crne Gore, u 000 000 eura										
	Neto MIP Q3-2023.	Učešće %	Neto MIP Q4-2023.	Učešće %	Neto MIP Q1-2024.	Učešće %	Neto MIP Q2-2024.	Učešće %	Neto MIP Q3-2024.	Učešće %
1. Međunarodna investiciona pozicija, neto	-7.100,33		-7.388,62		-7.721,29		-7.843,36		-7.548,40	
2. SREDSTVA	5.458,03	100,00%	5.156,86	100,00%	5.588,73	100,00%	5.421,09	100,00%	5.553,76	100,00%
2.1. Direktne investicije	234,88	4,30%	257,97	5,00%	270,98	4,85%	282,77	5,22%	290,22	5,23%
2.2. Portfolio investicije	1.230,78	22,55%	1.200,28	23,28%	1.276,51	22,84%	1.269,82	23,42%	1.349,26	24,29%
2.3. Finansijski derivati	0,54	0,01%	0,04	0,00%	0,03	0,00%	0,02	0,00%	0,00	0,00%
2.4. Ostale investicije	2.367,77	43,38%	2.273,58	44,09%	2.195,35	39,28%	2.286,23	42,17%	2.270,18	40,88%
2.5. Rezerve CBCG	1.624,06	29,76%	1.424,99	27,63%	1.845,86	33,03%	1.582,24	29,19%	1.644,10	29,60%
3. OBAVEZE	12.558,36	100,00%	12.545,48	100,00%	13.310,02	100,00%	13.264,45	100,00%	13.102,16	100,00%
3.1. Direktne investicije	5.528,15	44,02%	5.721,87	45,61%	5.796,19	43,55%	5.833,87	43,98%	5.873,36	44,83%
3.2. Portfolio investicije	1.784,86	14,21%	1.784,15	14,22%	2.472,32	18,57%	2.462,76	18,57%	2.457,68	18,76%
3.3. Finansijski derivati	0,04	0,00%	2,41	0,02%	1,60	0,01%	1,00	0,01%	2,60	0,02%
3.4. Ostale investicije	5.245,31	41,77%	5.037,05	40,15%	5.039,91	37,87%	4.966,84	37,44%	4.768,52	36,39%

Izvor: CBCG

Negativna neto međunarodna investiciona pozicija na kraju trećeg kvartala 2024. godine povećana je, u poređenju sa krajem prethodne godine, za 159,78 miliona eura, najvećim dijelom zbog povećanja finansijskih sredstava (za 556,69 miliona eura), čiji uticaj je donekle ublažen istovremenim povećanjem finansijskih obaveza (za 396,90 miliona eura).

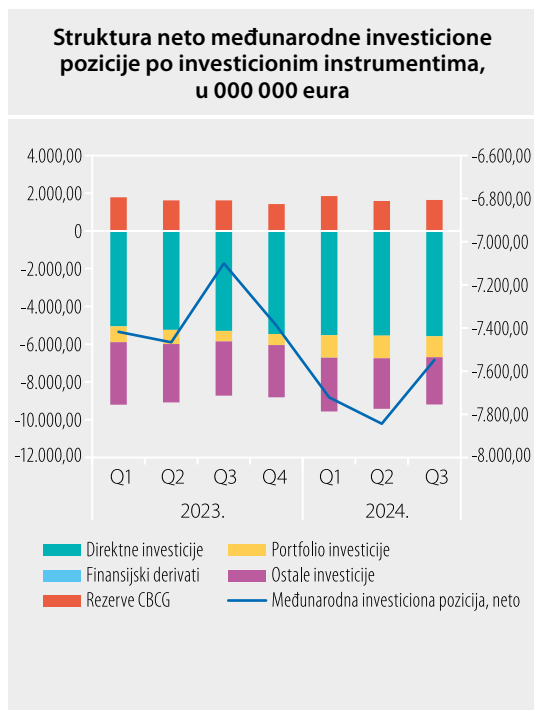
Posmatrajući neto pozicije po investicionim instrumentima⁷¹ (sredstva minus obaveze), preliminarni podaci pokazuju da je u odnosu na kraj prethodne godine zabilježeno povećanje kod portfolio investicija za 524,55 miliona eura kod stranih direktnih investicija za 119,24 miliona eura dok je kod ostalih investicija zabilježen pad u iznosu od 265,12 miliona eura.

Rast na strani sredstava tokom trećeg kvartala 2024. godine generisan je rastom pozicija direktne investicije i portfolio investicije. Analizirajući strukturu sredstava po investicionim instrumentima, ostale investicije imaju najveće učešće u ukupnim sredstvima (40,88%), slijede rezerve CBCG koje imaju učešće od 29,60% ukupnih sredstava, dok portfolio investicije u ukupnim sredstvima učestvuju sa 24,29%.

⁷⁰ Neto međunarodna investiciona pozicija predstavlja razliku između strane finansijske aktive (potraživanja) i strane finansijske pasive (obaveza).

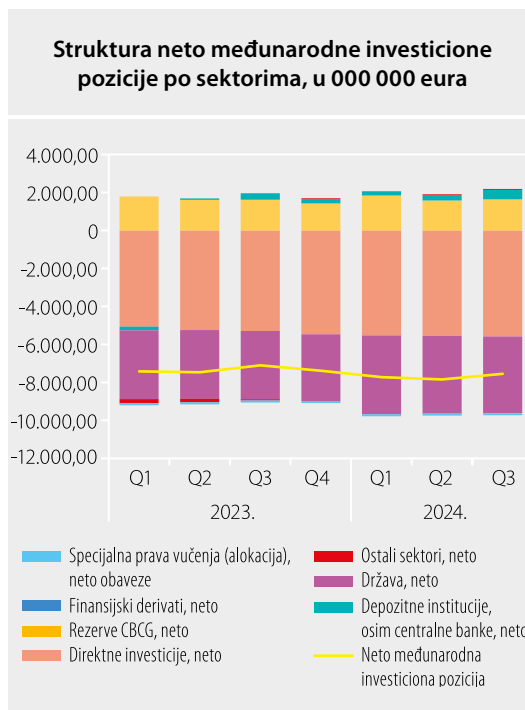
⁷¹ Investicioni instrumenti: direktne investicije, portfolio investicije, finansijski derivati, ostale investicije i rezerve.

Grafikon 7.15

Izvor: CBCG

Grafikon 7.16

Izvor: CBCG

Analiza strukture ukupnih finansijskih obaveza Crne Gore prema inostranstvu pokazuje da je najveće učešće direktnih investicija u iznosu od 44,83% (5.873,36 miliona eura i bilježe rast od 151,49 miliona eura), od čega se najveći dio odnosi na vlasnička ulaganja 62,51% (3.671,35 miliona eura), dok pozicija ostale investicije ima učešće od 36,39% u ukupnim obavezama (4.768,52 miliona eura), a najveći dio čine obaveze po osnovu uzetih kredita.

Uz smanjenje od 253,03 miliona eura, dominiraju krediti kao najznačajniji finansijski instrument na strani obaveza sa 3.373,61 miliona eura (udio od 25,75% u ukupnim obavezama).

Učešće obaveza po osnovu portfolio investicija na kraju trećeg kvartala 2024. godine u ukupnim obavezama iznosilo je 2.457,68 miliona eura ili 18,76% (od čega su najveći dio činile obaveze po osnovu ranije emitovanih euroobveznica).